

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Het volk wil een koning hebben

1 Samuël 8.

De weg naar het huis van Samuël kende ieder in Israël, want hoevelen zochten hem niet om raad en recht en om het Woord van Jahveh te horen? En toen de oudsten van Israël, de mannen van naam, eerbiedwaardig en grijs, door den poortwachter van Rama werden begroet, zal hij hun niet de weg hebben gewezen, want zij vooral, de oudsten, waren uiteraard vaak in Samuëls huis geweest. Voor het oog van de mannen van Rama was er niets bijzonders aan de hand op die zwarte dag van 1 Samuël 8. Wat ze zagen hadden ze vaker gezien. Toch was er iets nieuws. Wat niet eerder vertoond was, gebeurde toen.

Zij komen ditmaal namelijk niet raad vragen of hulp. Er is geen pest uitgebroken en de vijanden zijn het land niet binnengevallen. Deze keer komen ze naar Samuël met een besluit. Hij behoeft geen raad te geven, ze zullen zelfs niet naar hem luisteren. Hij moet alleen maar doen wat zij zeggen. Stel nu een koning over ons aan!

Dat is om te beginnen onbeschoft. Dat hoort niet zo, den ouden richter de wet voor te schrijven. Maar ze zijn tot alles in staat, die oudsten. Ze hebben besloten dat ze nu een koning moeten hebben en daartoe mag Samuël de nodige formaliteiten verrichten. Vooral natuurlijk de godsdienstige formaliteiten.

Omdat Samuël een vroom man is moeten ze voor hun besluit een vrome motivering zien te vinden. Het moet er toch een beetje op lijken. Nu, dit klinkt niet zo gek: Samuël, Uw zonen buigen het recht in Berseba. Ze wandelen niet in Uw wegen.

Dat staat keurig, zo'n motief! Samuël moet maar goed begrijpen dat ze in nood verkeren; het gaat niet langer zo. Daarom moet er nu een koning komen, die orde op zaken stelt. Het moet voor den ouden richter zeer pijnlijk zijn geweest zo geplaagd te worden met het gedrag van zijn zonen. Dat dit wangedrag nu als een vroom smoesje dienen moest in de mond van de oudsten des volks. Want het was niet meer dan een vroom smoesje. De HEERE heeft Samuël laten weten dat hij maar niet onder de indruk komen moest van het argument der oudsten, want, zo zegt de HEERE, ze hebben Mij verworpen. Die zonen bedoelt de HEERE dan niet, maar die oudsten. En zulke oudsten, die den HEERE verworpen hadden, zijn echt niet bezorgd geweest over wat daar heel in het zuiden gebeurde. Een regionale misstand of een lokale zonde grijpen zij aan om een centraal gezag te begeren over heel het land. Het doet ons niet vreemd aan, want we kennen dat. Alle heerschappij over de kerken wordt gemotiveerd met wantoestanden die zouden blijven bestaan als iemand of een vergadering niet ingrijpen kan. Als het ergens mis gaat moet er toch een instantie zijn die de zaak sneren kan. Daarom vinden roomse christenen den paus nog zo gek niet en gereformeerde christenen zeggen en schrijven tot op de huidige dag dat er „ergens“ een autoriteit wezen moet die gezag uitoefenen kan. Waar blijf je anders.

De oudsten hebben nog een motief. „U bent oud, Samuël!“ Dat kan als een belediging opgevat worden. U bent nodig aan uw emeritaat toe, nodig niet alleen voor U maar ook voor het volk, want U brengt er weinig meer van terecht. Het kan ook kwasi-vroom bedoeld zijn: De HEERE wijst U nu zo langzamerhand wel op uw roeping het leiderschap over te dragen, want Uw dagen zijn weinige meer. Het doet er niet toe hoe we het tweede motief op-

vatten, want het is kletsboek. Saul heeft veertig jaar geregeerd en een zeer groot deel van die regering heeft Samuël meegemaakt. Misschien wel meer dan dertig jaar. Vitaal bleef hij ook. Hij kon veel later nog een Amalekietische koning eigenhandig slachten en naar Bethlehem wandelen om David te zalven. Samuël kon nog heel wat jaartjes goed meedoen en dan dat smoesje te horen: gij zijt oud!

De oudsten van Israël, constaterende en overwegende:

A. dat Samuëls zonen het recht buigen in Berseba,

B. dat Samuël zelf versleten is,

besluiten Samuël te gelasten een koning aan te wijzen opdat de zaken in goede orde zullen komen.

Dat kan natuurlijk veel keuriger geformuleerd worden maar het behoeft niet want de HEERE lacht om de nette motieven van de oudsten. Samuël, het is allemaal leugen waar ze mee komen. De hele zaak is: ze hebben Mij verworpen dat Ik geen koning over hen zou zijn.

Het is dan ook zeer opvallend dat beide bovengenoemde motieven niet meer gehoord worden als Samuël met de oudsten en later met het volk spreekt. Want als Samuël zegt hoe de koning wezen zal die door het volk begeerd wordt, dan roepen ze niet: maar man, zie je dan niet dat er aan jouw dagen een eind komt? Je moet toch eens voor je opvolging zorgen! Ook zeggen ze dan niet: er is zo'n grote nood want in het zuiden des lands gaat het niet goed en wij zijn daarover zo zeer verontrust, het heil van 's HEEREN volk gaat ons zo ter harte... neen, dan komt het eigenlijke motief, dan komt de aap uit de mouw: we moeten een koning hebben als de andere volken, een koning die voor ons uittrekken zal en onze oorlogen voeren.

Samuël vraagt wat voor aantrekkelijks een koning toch wel hebben kan, want de koningen in het oosten zijn despoten. Ze leven voor zichzelf. Niet voor hun volk. Dat geeft niet, zegt het volk.

Daar staan we van te kijken. Hebben de Israëlieten hun verstand verloren? Wie is er nu zo gek om een koning te kronen die als een harde heerser het volk zal knechten?

Neen, ze zijn toch niet gek, die mannen van Israël. Dat de koning hen verdrukken zal, dat nemen ze graag op de koop toe. Het gaat er om dat hij hun oorlogen voeren zal. En het zal niet toevallig zijn dat de Schrift het verhaal van 1 Samuël 8 geeft nadat de geschiedenis van de ark verteld is. Israël zou oorlog voeren tegen de filistijnen. De HEERE moest meedoen. Daarom werd de ark gehaald. De Israëlieten riepen: de HEERE is in ons midden. De filistijnen maakten dezelfde vergissing, doch dit spoorde hen aan nog feller te strijden. Zowel Israël als de filistijnen vergisten zich. De HEERE was helemaal niet in het leger. De HEERE was thuisgebleven. Toen is Israël tegen het feit opgebotst dat de HEERE niet doet wat het volk wil maar dat het volk doen moet wat de HEERE wil. De HEERE eiste bekering en het volk wilde een overwinning op de Filistijnen. Het volk wilde dat Jahveh Israël groot maken zou maar het dacht er niet aan Jahveh groot te maken. En in de strijd tegen de Filistijnen heeft Israël heel goed leren verstaan dat het weinig aan den HEERE had als het zich niet bekeerde en in de wegen des HEEREN wandelde. Je kon op Jahveh niet aan, zo vonden ze. Het was wel gebleken, als je Hem hard nodig had, bleef Hij thuis. Met Samuël had je hetzelfde. Een trouwe knecht

van Jahveh, zeker. Maar daardoor lastig. Kijk, bij een koning zal dat anders wezen. Daarom spreekt het volk ook niet van de oorlogen van Jahveh, doch van onze oorlogen. Een koning zal altijd opkomen voor de nationale belangen. Die zal niet vooraf bekering eisen, wederkeer tot God. Die zal meteen zijn harnas aantrekken, zonder eerst het kleed van den boetprofeet om te hangen. Op een koning kun je rekenen. Dus moet Samuël nu maar met pensioen en we moeten niet weer zo'n richter van Jahveh hebben. Dat de koning een verdrukker worden zal dat is tot daaraan toe. Het is vervelend maar altijd beter dan zo'n dubieuze richter. Beter verdrukt te worden dan niet te weten waar je als volk aan toe bent.

Ook dit komt ons niet vreemd voor. Het volk van God heeft herhaaldelijk heerschappij in de kerk niet slechts verdragen, maar gewild. Roomse kerkelijke machten hebben het bont gemaakt en bloed gedronken maar duizenden vonden dat altijd nog beter dan een eenvoudig leven bij de Schrift, in het geloof dat de Heere Christus de Koning der Kerk is en dat Hij wel voor Zijn gemeente zorgen zal. De kerken der reformatie hebben heel wat meegemaakt wat het heersen der kerkelijke machten betreft, doch zij hebben zich steeds weer geschikt, want als zulke machten er niet zijn, dan weet je ook niet waar je blijft. Dat krijg je zodra het woordje „ons“ gaat opduiken. Hervormde mensen spreken graag van „onze kerk“ en gereformeerde mensen van „onze voormannen“, „ons kerkvolk“, „onze zendingsterreinen“ en de kerkelijke organisatie en macht wordt dan een doel waarvoor je strijden gaat. Om invloed te krijgen of om posities te behouden of om de boel bij elkaar te houden. Je laat dan ook niets aan Jahveh over en dat Christus de Koning der kerk is, is dan een mooie belijdenis maar meer ook niet. Onze dominee moet liever niet op gevoelige tenen gaan staan als hij preekt en we moeten ons allemaal maar een beetje schikken naar onze voormannen en kerkelijke vergaderingen, dan blijft de zaak wel aardig rollen. Onze zaak, wel te verstaan. Daarom is het toch wel gewenst, om goede orde in de gemeenten te houden, dat er een sterk centraal gezag is.

Het is nog mooi dat je dan bovendien zeggen kunt dat God deze machten gegeven heeft. Hebben we niet eens een synode horen zeggen dat zij sprak met de haar door Christus verleende profetische autoriteit? En de paus heeft ook een tekst. Ook dat is niet verbazingwekkend, want Israël kon na 1 Samuël 8 zingen: „en onze koning is van Israëls God gegeven“. Het was nog waar ook. Dat het meer toegeven dan geven was, daar praten ze liever niet over.

Maar het volk is gewaarschuwd. Samuëls woorden winden er geen doekjes om. Ze zullen nog wat beleven met hun koning!

En toch, zie nu de enorme lankmoedigheid en barmhartigheid van den HEERE. G. Ernest

INHOUD:

Het volk wil een koning hebben	A.
Gemeenschap met de levende Christus	C. V.
Openbaring en kerk volgens Rome (I)	J. v. d. B.
Het zevende gebod	G. V.
Persschouw	
Ingezonden	
Kerknieuws	

Wright (De Bijbel in aarde en steen) vertelt dat Gibeon Sauls meer een versterkte boerderij was dan een geweldig koninklijk paleis. Saul is niet zo geworden als de koningen van de volken rondom Israël. En toen Saul ging verdrukken, zei de HEERE niet: „dat hebben jullie er nu van”. Hij kon het leed van Zijn volk niet aanzien. Hij duwde Saul weg en zette David op de troon. Zozeer heeft Hij Zijn dwaze volk beschermd dat nog ten tijde van Achab (toch wel een dieptepunt!) de koningen van Israël een goede reputatie hadden. De heidenen zeiden: Israëls koningen zijn goedertieren koningen! Ook huiverde zelfs Achab voor het despotisme terug, in de zaak van Naboth. Het was Izebel die toen zei: laat nu eens zien wat

een koning is! Zij was het namelijk anders gewend. Dat iemand iets aan den koning durfde weigeren en dat een koning nog geld bood voor een wijngaard, dat kwam bij de heidenen niet voor. Izebel zag haar man meer als een hereboer en kantonrechter dan als een echte koning, een despoot. Uit dergelijke trekjes merken we dat de HEERE niet toegestaan heeft dat Israëls koningen het volk zo uitzogen zoals andere koningen dat deden. Hij, Jahveh, deed met Zijn volk niet naar de dwaasheid van dat volk. Hij gaf zelfs aan dat dwaze volk den meest goedertieren Koning die ooit op aarde was. Den Christus.

Gorkum.

A.

Gemeenschap met de levende Christus

II

Jezus Christus is het één en het al voor de kerk — daarover schreven we vorige week.

Maar over het zijn, het leven, het werken van Christus in en voor zijn kerk is nog meer te zeggen dan we in ons vorige artikel deden.

Om daartoe te komen mogen we beginnen met er op te wijzen, dat het in de christelijke religie, en dus ook in de kerk, vóór alles, ja, uiteindelijk alléén gaat om een **levend Persoon**, namelijk om de **levende God**.

Ongetwijfeld loopt men, als men dit zegt, het risico zich te horen toevoegen, dat men, zo iets beweerend, bezig is met het dwaze werk van het openstoten van een open deur, of met het debiteren van een waarheid als de bekende gehoornde melkgeefster in de hollandsse weiden.

Vanwege het belang der zaak wil ik evenwel graag dat risico nemen. Want het is zo — iedereen die een beetje van het leven der kerk en het leven der christenen kent is er van op de hoogte — dat deze fundamentele waarheid der Schriften maar al te vaak in feite verwaarloosd of vergeten wordt, dat ze het leven van kerk en christenen niet werkelijk beheerst.

De machtige prediking van de profeten, dat we met een **levende God** te doen hebben, werd vroeger en wordt ook thans veelal maar zeer slecht verstaan. Indien dat wel het geval was zou het er met de christenheid geheel anders voorstaan dan dat nu het geval is. Het bestaat immers niet, dat, als men werkelijk de levende God kent in zijn felle haat tegen de zonde, men daartegen niet dag in dag uit ten bloede toe zou vechten. Het bestaat evenmin, dat, als men de levende God echt kent als de soevereine heerser over de wereld, men niet op leven en dood zou worstelen om zijn wil te volbrengen. Het is ook uitgesloten, dat als men de levende God kent in zijn grondeloze barmhartigheid, men niet in zijn genade zou rusten. Het is eveneens onvoorstelbaar dat, als men de levende God kent in zijn oneindige liefde jegens goddelozen en zondaren, men zijn medemens niet van ganser harte zou liefhebben. En het behoort evenzo tot de onmogelijkheden, dat als men de levende God waarlijk kent in zijn duizelingwekkende majesteit de eigen hoogmoed niet zou weggeschroeid worden als een gruwelijk - en potsierlijk! - kwaad.

Nee, het staat er met de echte, de levende kennis van de levende God niet best voor in de christenheid, in de kerk.

Aan de vruchten kent men ook in deze de boom.

* * *

Als men evenwel wil accentueren, dat het in de christelijke religie en de christelijke kerk — trouwens ook in heel de wereld en, of ze het weten of niet, bij alle mensen — gaat om de levende God, zegt men niet genoeg.

Het is immers een fundamenteel moment in de boodschap der Schriften, dat het de levende God behaagd heeft in deze wereld te komen in de Middelaar Gods en der mensen, de mens Jezus Christus. In Hem komt God, door Hem werkt Hij, spreekt Hij, verlost Hij. Alles wat God momenteel in de wereld doet, doet Hij door Jezus Christus. Aan de verheerlijkte

Christus heeft Hij de uitvoering van zijn wereldplan toevertrouwd. Aan Hem gaf Hij „alle macht” in hemel en op aarde. Het is Jezus Christus, die sinds de Pinksterdag zich bewijst als het Hoofd van zijn kerk door wie God alle dingen regeert.

Ja dit moet vooral voor ons leven, dat de levende God zich openbaart in Jezus Christus onze Heer. Daarom kan Hij ook buiten Christus om nooit ontmoet, gehoord, gekend worden. Nooit heeft God gemeenschap met de mens geöfend of hun zijn gaven geschonken dan alleen in de Christus. Dat was reeds zo in de tijd van het Oude Testament. Toen geschiedde dat in de Christus die komen zou, die vlees zou worden, in de „eeuwige Christus”. Voor de tijd van het Nieuwe Testament geldt dit alles zo mogelijk nog sterker. In de nieuwe bedeling openbaarde en openbaart God zich immers in zijn Zoon die vlees is geworden. Of, anders gezegd: in de Middelaar Gods en der mensen, de mens Jezus Christus. Buiten die Middelaar om treedt God thans nooit of te nimmer met een mens in gemeenschap. Geen enkele kennis of gave van God valt ons buiten Christus om ten deel. God openbaart zich alléén „in het aangezicht” van onze Heiland en alléén daarin kunnen we Hem nu ontmoeten, kennen, dienen.

Het is vooral Calvijn geweest, die deze waarheid met alle kracht heeft gepredikt.

Met intense weerzin keert hij zich tegen de scholastieke manipulaties waarin God naar zijn „wezen”, God „als zodanig”, tot object van onderzoek wordt gemaakt. Zoiets te zeggen is reeds Godslasterlijk. Lieden die zich bezig houden met de vraag „wat is God?” zo valt Calvijn uit, vermaken zich met „naakte bespiegelingen”. Het is voor ons alleen van belang en ook alleen maar mogelijk na te gaan „hoedanig God voor ons is” en „wat met zijn natuur overeenkomt”. En dat kennen we alléén weten in het aangezicht en dus door de kennis van onze Heer Jezus Christus.

God beveelt ons, zo schrijft Calvijn ergens, dat wij ons alleen zullen beroemen op de kennis van zijn Naam. Maar, zo voegt hij er aan toe, als God dat bewerkt wordt ons alléén maar de Naam van de Zoon verkondigd. Daaruit blijkt wel zeer duidelijk, dat God zich alléén in diens Naam te kennen geeft. Ook de gaven van onze hemelse Vader komen ons alléén toe door de tussenkomst van de Zoon. In de kennis van onze Heer Jezus Christus, maar ook alléén daarin, aanschouwt het ironie genoemd God in zijn onmiddellijke tegenwoordigheid en tast het Hem bijna als het beseft, dat het levend gemaakt, verlicht, behouden, gerechtvaardigd en geheiligd wordt.

Kortom, nog eens: God openbaart zich thans uitsluitend en alléén in Jezus Christus, Gods Zoon die vlees werd, de Middelaar Gods en der mensen! Alléén in die Zoon komt God naar ons toe, werkt hij onder ons, geeft zich aan ons als onze God en kunnen wij Hem daarin ook alléén kennen.

* * *

Het gaat dus in de christelijke religie en zo ook in de christelijke kerk in feite om **de levende Christus**. Om Hem die om onze zonde werd gekruisigd en om onze rechtvaardiging is opgestaan. Om Hem, die zich niet ge-

schaamd heeft ons zijn broeders te noemen. Om Hem, die als mens reeds meer dan negentien honderd zestig jaar oud is. Om Hem die 't door de Vader Hem toevertrouwde wereldregiment volledig in zijn hand houdt. Om Hem die dag in dag uit bezig is met het vergaderen, onderhouden en beschermen van zijn kerk.

Ook vanwege de unieke persoon, positie en arbeid van Jezus Christus, ook vanwege de volstrekte en exclusieve concentratie van het gansé leven der gelovigen en van de kerk op de verheerlijkte Christus, is er een diepgaand onderscheid tussen, enerzijds, de christelijke religie en, anderzijds, de niet-christelijke godsdiensten en alle mogelijke wereldbeschouwingen.

Die godsdiensten hadden „stichters”. Confucius was de stichter van de chinese, Gautama van de buddhistische, Mohammed van de mohammedaanse godsdienst. Deze godsdienststichters hebben niet meer gedaan dan het uitdenken en propageren van één of andere „weg der zaligheid”. Maar die weg gaan — dat moesten en moeten de mensen zelf doen, in eigen kracht. In al die godsdiensten is daarom de mens zijn eigen zaligmaker. Voorts zijn al die godsdienststichters reeds eeuwen lang grondig dood. Wat van hen overbleef is niet meer dan een vage herinnering en een min of meer zuiver bewaard complex van de door hen verkondigde leerstellingen of leefregels. Een complex dat juist omdat de ontwerper ervan volledig uit dit leven verdwenen is, onbeschermd is uitgeleverd aan de mensen en machten van de na hen komende eeuwen.

Zo staat het met de niet-christelijke godsdiensten.

De wereldbeschouwingen welke vroeger en later werden uitgedacht zijn zo mogelijk nog onpersoonlijker. Ze zijn stelsels van gedachten, ideeën, over het ontstaan, de zin, de toekomst der wereld. Ze trachten een oplossing te geven voor de raadsels van het in vele opzichten bedreigde en duistere menselijke bestaan. Ze worstelen met de problemen omtrent de oorsprong, de zin, het doel, het einde van mens en mensheid. Ze tobben altijd door met die oude vragen: wat kan een mens weten, wat moet hij doen, wat mag hij hopen?

Het moet dus vast gehouden en ten volle gehonoreerd worden, dat naar Gods bedoeling in de christelijke religie en de christelijke kerk alles zich uitsluitend en volledig concentreert om een levende Persoon, om de levende Christus, die thans in de hemel aan de rechterhand van zijn Vader zit. Hij is het beeld van de onzichtbare God, de eerstgeborene van de schepping. Door Hem en tot Hem zijn alle dingen geschapen. Hij is vóór alles en alle dingen hebben hun bestaan in Hem. Hij is het hoofd van het lichaam, de gemeente. Hij is het begin, de eerstgeborene uit de doden, zodat Hij onder allen de eerste geworden is. Hij is het leven, het licht en de kracht van allen die door Hem gegrepen werden en daardoor en daarom in Hem als in de levende, de nabije, de machtige Verlosser en Heer geloven en in Hem alle heil bezitten voor dit leven en voor de eeuwigheid. „In het Christendom”, zo schreef Bavink eens „is Christus als het ware het Christendom zelf. Hij leefde niet eenmaal op aarde om alléén zijn voorschrift en voorbeeld na te laten, maar Hij is de levende Heer, die thans gezeten is aan de rechterhand Gods, en zelf het werk der heerschappij voortzet en voltooit”.

Het gaat in de christelijke religie dus niet om een bovenaards „zijn”, dat achter, boven of in de dingen en mensen is en waarover deze kunnen redeneren en speculeren. Het gaat daarin ook niet om een boventijdelijke „idee”, die deze wereld niet werkelijk beroert of ook zich op één of andere manier in haar manifesteert. Het gaat daarin evenmin om een „ideaal”, dat hier nooit ten volle verwerkelijkt wordt. En het gaat daarin misschien wel het allerminst om een eeuwige „wet” waaraan niet alléén de mensen, maar ook God zelf onderworpen is en waarvan de mensen in religieuze symbolen één of andere personificatie of reproductie hebben gegeven. Nee, nog eens, het gaat in de christelijke religie en in de christelijke kerk altijd en boven alles en in alles om de **levende Christus**, om de **gekruisigde, opgestane en verheerlijkte Heiland en Heer**.

* * *

Dat Jezus Christus, de levende Heiland, het één en het al is in religie en kerk wordt door heel veel christenen in de praktijk van hun le-

ven helaas ook weer al te vaak vergeten of alleen maar pro memorie uitgetrokken. Dikwijls heeft men daar maar een flauw besef van. Het leeft niet in heel velen.

Men kan dat vooral merken aan de verwereldlijking, die de christenheid thans allerwege aanvreet. Indien men werkelijk de levende Christus kende en met Hem omging, dag in dag uit, zou zo iets eenvoudig niet mogelijk zijn. Het bestaat immers niet, dat men Christus en zijn rijk en zijn toekomst werkelijk kent en dat Hij toch niet alles in ons leven is geworden. In dezelfde mate als we door de gekruiste en opgestane Christus gegrepen werden verliezen de dingen van „deze wereld” hun waarde voor ons. We zoeken dan eerst, ja aléén, Hem en de dingen die boven zijn.

Men kan dit niet echt kennen van de levende Christus vooral ook bespeuren in de vaak ontstellende **verzakelijking** van het leven des geloofs, welke we bij vele christenen, niet het minst onder hen die pretenderen op de één of andere manier gereformeerd te zijn, wordt aangetroffen.

Deze verzakelijking is een bepaalde gestalte van de zoëven genoemde verwereldlijking. Ze bestaat vooral hierin, dat de machtige realiteiten waarom het in de christelijke religie en de christelijke kerk gaat in feite worden losgemaakt van God en zijn Christus en dan als „dingen”, als „zaken” worden gezien en gewaardeerd. Vergeving der zonden, wedergeboorte, levensvernieuwing, zaligheid b.v. beziet men dan in feite — of men zich dat bewust is of niet doet er weinig toe — als „dingen”, als „zaken”, als „goederen”, die men „hebben” of ook „niet hebben” kan, maar die men in ieder geval moet „bezitten” om met het oog op de eeuwigheid geborgen te zijn, en die men daarom ook uit alle macht probeert te pakken te krijgen.

Als men in de greep van deze verzakelijking raakt ziet men de Heiland totaal anders dan Hij in werkelijkheid is. Hij wordt dan in feite gedegradeerd tot de persoon, die de genoemde „zaken” op één of andere manier in bezit heeft gekregen en nu de bevoegdheid heeft ze uit te delen aan die Hij wil. Of anders gezegd: Christus wordt gekend en geëerd als de producent en de leverancier van deze „goederen”. Wie in de strik van deze verzakelijking gevangen is, van deze dodelijk gevaarlijke ontaarding van het ware leven des geloofs, gaat het uiteindelijk veel meer om wat Christus „heeft” en „geeft”, dus om wat we van Hem kunnen „krijgen”, dan om de levende Verlosser zelf.

***

Als deze verzakelijking van het leven der religie ergens optreedt, strekt ze zich ook altijd uit tot de realiteiten van het verbond en de kerk. Ten aanzien daarvan is ze wel zeer verwoestend.

Het verbond wordt ten gevolge van dit verzakelijgingsproces ook weer een **onpersoonlijk** ding. Het verwordt tot een van de levende God geabstraheerde relatie, die soms zelfs in feite als een exclusief juridisch verband wordt beschouwd. Althans in de praktijk. Men spreekt dan over de beloften, de eisen, de dreigingen en de „loon”-toezeggingen van het verbond alsof dat bepalingen zijn van een kontrakt! Ziet men het verbond zo, dan wordt er in de prediking op gehamerd, dat men die beloften moet „aannemen” en die eisen moet „gehoorzamen”. Als men dat doet kan men er met wiskundige zekerheid op rekenen de zegen van „het verbond” te zullen ontvangen. Doet men dat niet, dan zal men de wraak van „het verbond” ervaren! Het is evenwel in dit spreken en in het leven dat door deze visie wordt beheerst duidelijk te merken dat men niet gegrepen werd door de levende God des verbonds en door de Middelaar des verbonds, Jezus Christus. Men heeft een dicht weefsel van gedachten en constructies over het verbond gefabriceerd — die zijn misschien op zichzelf nog niet eens zo kwaad — waarachter men de levende God voor zichzelf en zichzelf voor die God verbergt. Uiteraard zonder dat men daar zelf erg in heeft.

Als de verzakelijking van de religie ook ten aanzien van de kerk optreedt manipuleert men daarmee op precies dezelfde wijze. Natuurlijk „weet” men dan nog wel, dat de kerk de kerk van Christus is en dat Hij haar vergadert. Men zegt dat ook gans zeer getrouw. Maar men zegt dat tegelijk weer zó vaak en zó

nadrukkelijk, dat de vraag opkomt of men daar toch wel zo heel erg zeker van is. In ieder geval „leéft” men er niet bij, dat de kerk geheel en alleen van de Here Christus is en dat Hij daarin alles moet zijn. Men ziet, men kent de Christus in feite niet als de Verlosser en Heer, die om zo te zeggen in iedere kubieke centimeter van de kerk aanwezig is en uit wie en door wie en tot wie de kerk leeft — als ze inderdaad kerk is. Men heeft ook de kerk in feite geabstraheerd, losgescheurd van Jezus Christus, haar Hoofd, zodat ze nota bene niet meer dan een stuk van een „lijk”, een kapel van de duivel is.

Als deze verzakelijking van de kerk doorwerkt wordt ze een huis van de wereld. Haar gehele bestaan en leven wordt er door vergiftigd. In plaats van het blijde leven in de gemeenschap met Christus en daarom en zo met de broeders, in plaats van het opbloeien der gemeente, omdat de liefde tot Christus, de blijdschap in Christus en de vrede van Christus alle verhoudingen doortrekt, komt er het dorre en abstracte redeneren over kenmerken en eigenschappen der kerk, over de kerk „als dit” en de kerk „als dat”, over de ware en de valse kerk enz. enz. Voorts krijgt dan ook de dodelijk gevaarlijke schematiseringswoede haar kans. En ze grijpt die! Daardoor wordt de levende kerk doodgeknepen. Vooral wordt dat schematiseren gebruikt om de zonden, de moeiten, de strijd, de anomalieën van de kerk theoretisch, rationalistisch — veelal door het hanteren van één of meer fictieve onderscheidingen of de loochening van een paar feitelijkheden — te overwinnen en zo uit de weg te ruimen. En men ziet niet, dat men ze juist daardoor erger en gevaarlijker maakt dan ooit te voren. Dit schematiseren en theoretiseren, met de daarmee onlosmakelijke verbonden twisten, treden — en dat is een nog grotere ramp — in de plaats van de echte strijd des geloofs, waartoe God zijn kerk dag in dag uit roept.

Het ergst openbaart zich de verzakelijking der kerk evenwel in het egoïsme, de hardheid, de farizeese hoogmoed, de liefdeloosheid, het zoeken van eigen recht, het jagen naar macht en invloed, de onderlinge haat en twist, het giftige wantrouwen, — allemaal kwaden, die elk voor zich en alle met elkaar een huiveringwekkende openbaring zijn daarvan dat men de levende Christus niet kent!

***

Bijzonder fataal werkt de verzakelijking van de religie door in de omgang met de Heilige Schrift.

Als het kwaad der verzakelijking de ziel vergiftigt wordt de Schrift een onpersoonlijk boek. Een onpersoonlijk boek over „de christelijke godsdienst”. Natuurlijk „weet” men ook dan weer wel en zelfs heel goed, dat de Schrift is het levende woord van de levende God.

Maar men „kent” haar niet meer zo.

De Schrift is dan een boek met een reeks verhalen, ware verhalen over wat God en Christus en vele gelovige en goddeloze mannen en vrouwen in het verleden hebben gedaan. Verhalen die samen een eenheid vormen en met behulp waarvan men zelfs wel een geschiedenis kan konstateren, bijvoorbeeld die van de openbaring, of het heil of het verbond of het geloof. Men vindt in de bijbel voorts ook een groot complex **waarheden**. Uitermate belangrijke en ware waarheden. Over God en satan; over hemel en aarde; over de mens, zijn oorsprong, wezen, taak, bestemming. Ook over de zonde en de verlossing. En over nog heel veel meer. De bijbel geeft bovendien, en naar het oordeel van velen zelfs bovenal, een groot aantal **leefregels**, een precies uitgewerkte wet, die de mensen moeten houden en waarnaar men dikwijls krampachtig probeert te leven. En men vindt in dit wonderboek nog veel meer. Maar wat men er ook in vindt, het is in feite geheel onpersoonlijk en zakelijk. Men hóórt in de woorden der Schrift niet meer de bewogen levende stem van God onze hemelse Vader. Men hoort er niet meer in het lokkende roepen van de Goede Herder en de wonderlijke muziek van het evangelie der genade. Men bespeurt in het Schriftwoord niet meer de oneindige liefde van onze Heer Jezus Christus die met ons worstelt om ons te overwinnen door de kracht van zijn genade; ons neer te drukken op de knieën met de uitroep: Ga uit van mij, want ik ben een zondig mens; in ons de macht van Satan te breken en ons zo te maken tot zijn volgzzaam kind.

O zeker, de bijbel bevat inderdaad een reeks verhalen van ware, beslissende gebeurtenissen. En hij maakt ons ook heel veel waarheden bekend. Eveneens houdt hij ons een wet voor om naar te leven. Maar bóven dat alles is de bijbel het boek door middel waarvan de levende God ons grijpt, ons overweldigt met zijn oordelend, zijn verlossend, zijn vernieuwend genadewoord. Voor wie evenwel de Schrift niet zo kent is de bijbel hoogstens een „waar boek” over de „ware godsdienst”. Een „stofbron” voor de preken, een „materiaal-verzameling” voor de theologie. Kortom: de bijbel wordt dan een onpersoonlijk en dor boek. Hij wordt net als indertijd dat Oude Testament voor de Joden een „letter”. Maar dan ook — weer net als dat Oude Testament voor de Joden — een „letter” die doodt.

Dit is iets van de misere, welke de verzakelijking van de religie en de kerk veroorzaakte. Het kan niet anders of dit alles **moet** daardoor komen. Want deze verzakelijking is naar haar diepste wezen een zich in feite los scheuren van Christus, terwijl men zich verrijkt, zich groot maakt, zich vereeuwigd met wat men van Christus heeft geroofd — en dan zo dat men met de mond Hem roemt.

(Wordt vervolgd)

C. V.

Openbaring en kerk volgens Rome

I

„Van het begin af heeft de Kerk haar gelovigen onderricht en gesticht met het woord van de H. Schrift. . . . Iedere dag onderricht de Kerk de christelijke leer en het christelijke leven met de heilsgeschiedenis van het Oude Testament, met de boeteprediking of de heilsvonding van de oud-testamentische Profeten, met de openbaringen van Christus zelf in de Evangelieën of met de alleroudste geloofsverklaring uit de geschriften der Apostelen”.

„Bovendien heeft de Kerk vanaf de oudste tijden haar gelovigen geleerd te bidden met de gedachten en de woorden van de Heilige Schrift. Zij volgde daarin het voorbeeld van haar goddelijken Stichter. . . .”

„De overweging van Jezus' leer en leven in de Evangelieën en van de prediking van de Apostelen over de onwaardeerbare schat van ons christelijk bestaan kan slechts een uiterst heilzame invloed hebben op het leven van hen, die lezen in een geest van geloof en godsvrucht. . . .”

Deze woorden zijn niet afkomstig van Calvijn of een ander reformatorisch schrijver: zij zijn ontleend aan het Voorwoord van Zijne

Eminentie Johannes Kardinaal de Jong in de in 1948 verschenen uitgave van de Petrus Canisius bijbelvertaling. Laat mij er eerlijkheidshalve bij vertellen, dat ik er enkele dingen tussenuit gelaten heb. Wat ik wél citeerde, dient om u ervan te overtuigen, dat ook in de r.k. kerk de waarde van Gods Woord hoog wordt geprezen. Ook daar is het beroep op de heilige Schrift. Er bestaat zelfs een boekje van P.N.J. van Doornik, getiteld: „Waar staat dat in de Bijbel?”: In dat boekje wordt met gebruikmaking van vele Schriftplaatsen de r.k. leer verdedigd.

Wij zijn daarom niet klaar, wanneer wij het conflict met Rome aanduiden als een tegenstelling tussen Schriftuurlijke Waarheid enerzijds en roomse traditie anderzijds. Het zal niet slechts moeten gaan om de **idee** van het Schriftgezag, maar om de **inhoud** en de **uitleg** van de Schrift. Er ontstaan bij ons onderzoek van het rooms-katholicisme de indruk van een spraakverwarring: dezelfde woorden hebben bij hen en bij ons dikwijls een verschillende betekenis.

Natuurlijk kunnen ook vakmensen op allerlei gebied wetenschappelijk het hunne over het rooms-katholicisme naar voren brengen. Theologen en filosofen, geschiedkundi-

gen, politici, aesthetici, psychologen — welke invloed heeft het roomse stelsel op het karakter, of welk karakter wordt er bijzonder door aangetrokken? — zelfs financiële deskundigen en bedrijfseconomen: de laatsten hebben aan het Vaticaan hoge cijfers gegeven.

Ik ga aan deze interessante onderwerpen echter voorbij en wil iets schrijven over r.k. leer en leven, niet als wetenschapsmens maar als gelovige — ik bedoel hier geen tegenstelling, maar wel onderscheid. Dan zijn wij ons t.a.v. Rome bewust van diepgaande verschillen met de overtuiging die wij uit de Schrift verkregen hebben. De Heidelbergse Catechismus spreekt ergens zelfs over een vervloekte afgoderij.

Zulke woorden moeten ons wakker houden. Hoe kon het toch zó ver komen? Waar is de afwijking van het fundament van apostelen en profeten begonnen? Hoe is zij voortgeschreden? zodat in plaats van eenheid, zich ontwikkelend in de geestelijke geslachten naar Joh. 17, is gekomen een diepe kloof tussen hen en ons?

We moeten hierover ook ootmoedig spreken. Wie meent te staan, zie toe dat hij niet valle.

Eerst dan een kort historisch overzicht; daarna hoop ik nader op de rooms-katholieke leer inzake Openbaring en Kerk in te gaan.

Het evangelie, dat Jezus Christus en zijn discipelen hebben gepredikt, was het evangelie van het Koninkrijk Gods. Een heel ander koninkrijk dan de koninkrijken der mensen; een heel andere godsdienst dan de godsdiensten der mensen. Immers zou het allemaal gaan om genade. Het heil was niet uit de mens, maar uit God.

Ook brachten de Heiland en zijn predikers al de zijnen in rechtstreeks contact met zijn Vader in de hemelen. Ze mogen rechtstreeks met God wandelen, tot die Vader bidden, en Hij zal verhoren, „want de Vader Zelf heeft u lief”.

Overeenkomstig de stijl van de genadebedeling mocht niemand in het koninkrijk der hemelen streven naar verheffing boven zijn broeders, maar ieder moest dienstbetoon leren, zoals Jezus zelf ook gekomen was om te dienen. Den nederigen geeft God genade. Eén is uw Meester, gij zijt allen broeders; Eén is uw Vader, gij zult u géén vaders laten noemen. Er zou dus onder de broeders een zekere gelijkheid zijn, bij alle onderscheid en pluriformiteit van gaven en ondanks het bestaan van ambten.

Ook kende de kerk van Jezus Christus in die eerste tijd geen centralisatie: dat past niet bij de stijl van het Koninkrijk. De gemeenten waren plaatselijk: van een kerkverband in de tegenwoordige zin van het woord was geen sprake. Het kon gebeuren, dat één plaatselijke kerk dreigde onder de straffen des Heren te vergaan, terwijl in de andere de Heilige Geest krachtig en met vrucht had kunnen werken tot behoud, Openb. 2 en 3.

Maar natuurlijk bedreigden tegengestelde werkingen van het begin af de orde in het koninkrijk Gods. Judaïstische leraars deden de Galaten ten dode toe wankelen, daar zij in plaats van door geloof, door werken der wet hun zaligheid schenen te willen verwerven. Paulus voorzag, dat sommige dwalingen zouden voorteten als de kanker. Dat de mensen nog slechts een schijn van godsdienstigheid zouden hebben, terwijl de kracht daarvan, zoals hij die b.v. beschrijft in I Kor., verloochend zou zijn. Ondanks de overwinningen van de waarheid heeft velerlei kwaad zich in de kerk kunnen ontwikkelen.

In plaats van het geloof in zijn rijke betekenis van het vastgrijpen van 's Heren beloften, kwamen van lieverlee veelal veruiterlijkte godsdienstigheid en moralisme. Toen was Jezus Christus daar niet meer alles, en rechtvaardiging en heiligmaking.

Naast deze fundamentele verwording trad natuurlijk tevens een ambtsoverschating op, met een overdreven waardering van de Kerk. Ook hierin werd de orde van het Koninkrijk prijsgegeven. Wie nog zijn stem durfde verheffen tegen dwalende ambtsdragers, liep kans, op één lijn gesteld te worden met Korach, Dathan en Abiram. De Here had de zelfvernedering, het dienstbetoon gevraagd. In plaats daarvan begonnen bepaalde kerken op de voorgrond te treden als van meer beteke-

nis en van hoger rang dan andere. Rome, Alexandrië en Antiochië; later ook Byzantium/Constantinopel. Nog later had Rome zich zover omhooggewerkt, dat het meende de eerste plaats in te nemen.

Deze verwerping van de grondregels van het Koninkrijk liep uit op e entijd van schrikkelijke duisternis: de middeleeuwen. Al waren er ook toen, die zuchtten en jammerden om de zonden van Jeruzalem, en al is het ware geloof nooit helemaal uitgestorven.

De grote reformatie in de 16de eeuw ontstond, doordat het evangelie, en daarmee de waarlijk christelijke levensstijl, werd hervonden, hergeven door Gods genade. Hoezeer tegenstanders de reformatie verwerpen, mede door misstanden in reformatische kringen, wij weten, dat deze terugkeer tot God en Zijn Woord, tot Jezus Christus, het werk van de Heilige Geest moet zijn geweest. Alleen door die Geest kan een mens immers het „mysterie” van Christus verstaan.

Er ontstond nu grote belangstelling voor de heilige Schrift en haar verbreiding. Ongeletterde mensen, als de discipelen waren geweest, kenden hele stukken van de bijbel uit het hoofd, en weerlegden met Gods Woord de kerkelijke en theologische heren. Wat zal dat pijn gedaan hebben... maar 't was weer naar de regel: één Meester: Jezus Christus, en wij allen broeders.

Nu heeft de r.k. kerk voor een groot deel de kerkhervorming niet gewild. Kard. De Jong noemt haar in zijn Handboek der Kerkgeschiedenis (4de dr.) een **misvorming** (al ontstaat er schijnbaar ook meer begrip). Wel kwam er een z.g. contra-reformatie, die meer restauratie was en veel kwaad juist consolideerde. Tijdens het concilie van Trente 1548-1563 werd aan excessen bij de aflaathandel, en aan andere misstanden, een einde gemaakt. Anderzijds werd de latijnse bijbelvertaling

van Hieronymus — thans als Vulgata bekend — authentiek verklaard. Niemand mocht haar uitleggen in strijd met de leer der kerk. Schrift en Traditie staan sindsdien niet slechts naast elkaar, maar het kerkelijk leergezag is feitelijk boven de Schrift verheven.

In 1592 verscheen een geheel nieuwe uitgave van Hieronymus' vertaling.

De reformatie werd veroordeeld. De rechtvaardiging van de mens zou mede geschieden door zijn goede werken.

In de 17de eeuw bespeuren we nog de herstelbeweging die naar haar voorganger, de Nederlander Jansen, Jansenisme genoemd wordt. Zij is met name door de Jezuiten fel bestreden. Pascal was een bekend Jansenist. Uit deze beweging ontstond in Nederland de oud-bisschoppelijke Cleresie, een afgescheiden episcopaat. Later verenigde deze groep zich met geestverwanten o.a. in Duitsland; zij staat thans bekend als „oud-katholieke kerk”. In de 19de eeuw heeft deze aflat, heiligen- en beeldenverering, biechtplicht en verplicht coelibaat afgeschaft en de leer van de **transsubstantiatie** verworpen.

De róoms-katholieke kerk heeft zich in het algemeen ook nadien in een verkeerde richting verder ontwikkeld. In 1854 legde paus Pius IX de onbevleete ontvangenis van Maria vast — zou de „Moeder Gods” in zonden ontvangen en geboren zijn? In 1864 veroordeelde hij met één slag protestantisme, liberalisme, socialisme, bijbelgenootschappen enz. In 1870 verklaarde het Vaticaan concilie de paus onfeilbaar voorzover hij ex cathedra algemene uitspraken doet over leer en leven. Sedert 1 november 1950 — Allerheiligen — is Maria's tenhemelopneming ook officieel leerstuk krachtens de dogmatische bul „Munificentissimus Deus”.

Rotterdam.

J. van der Beek

Het zevende gebod

„Gij hebt gehoord, dat tot de ouden gezegd is”.

Het is voor het rechte verstaan van de Schrift nodig dat wij het oude testament lezen in het licht van het nieuwe. Dat doen wij ook. Wanneer wij bijvoorbeeld de profeten lezen, laat ik zeggen Jesaja 53, dat prachtige hoofdstuk van de lijdende en triomferende Knecht des HEEREN dan lezen wij dat anders dan de oude joodse kerk. Door de komst van Christus en de vervulling van de profetie is dat hoofdstuk voor ons helemaal door-zichtig geworden en horen wij hier helder en duidelijk van het lijden en sterven van onze Here Jezus Christus en van de heerlijkheid die daarna is gevolgd.

Dat geldt voor heel het Oude Testament.

Ook van de z.g. vijf boeken van Mozes.

Ook van de Mozaïsche wet.

En niet minder van de z.g. tien geboden.

Dat geldt niet alleen van het vierde gebod over de israelietische sabbat, maar dat geldt van alle tien geboden.

Ook van het zevende.

Heel die wetgeving op Sinaï droeg zeer sterk het karakter van voorlopigheid. Dat blijkt zeer duidelijk in het nieuwe testament. Denk maar eens aan wat de schrijver van de brief aan de Hebreëen in hoofdstuk 8 schrijft. Daar herinnert hij aan de belofte die de HEERE door Jeremia aan de gelovigen van het oude verbond gaf: Zie de dagen komen, zegt de HEERE dat Ik met het huis van Israël en het huis van Juda een nieuw verbond maken zal”. Een verbond in de plaats van het Sinaï-verbond. En de schrijver van de brief aan de Hebreëen voegt daaraan toe: „Als Hij spreekt van een nieuw verbond heeft Hij daarmee het eerste verouderd verklaard. En wat verouderd en verjaart, is niet ver van verdwijning” Hebr. 8 : 13.

Dat wil zeggen: reeds in de dagen van Jeremia was het oude verbond, het Horeb-verbond „niet ver van de verdwijning”. Thans is het verdwenen. Want Paulus schrijft aan de Efeziërs dat Christus door zijn dood de Wet heeft buiten werking gesteld. 2 : 15.

Wij leven sinds de komst van de Christus niet meer onder het verbond van Sinaï en niet

meer onder de wet van Horeb.

Maar dat moet u goed begrijpen.

Dat is geen achteruitgang.

Dat is vooruitgang.

In ieder opzicht.

Hetgeen de HEERE van ons vraagt is ons vandaag veel duidelijker geopenbaard dan op Sinaï. Denk maar wat bijvoorbeeld het zevende gebod betreft aan wat de Here Jezus zei tot de farizeën: Mozes heeft vanwege de hardigheid uwer harten u toegelaten uw vrouwen weg te zenden, maar van het begin is het alzo niet geweest. Matth. 19 : 8.

In de tweede plaats: onze verantwoordelijkheid is vandaag onder het Evangelie veel groter dan onder de Wet. Wie zich destijds als gelovige hield aan de Wet was daarmee rechtvaardig. Maar vandaag moeten we als volwassen kinderen bij het licht van heel het Woord Gods ons pad vinden. En we mogen daarbij wel toezien. Want indien iemand de wet van Mozes heeft terzijde gesteld, wordt hij zonder pardon gedood op het getuigenis van twee of drie personen. Hoeveel te zwaarder straf meent ge, komt Hem toe, die de Zoon van God met voeten heeft getreden”? Hebr. 10 : 28, 29.

En voorts: wij zijn wel zoals Paulus zegt in 1 Cor. 9, zonder de Wet van Mozes, maar niet zonder de wet van God en onder het gebod van Christus: het gebod der liefde: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. 1 Cor. 9 : 21.

Dat moeten we bedenken ook bij het zevende gebod.

We zijn verder gekomen dan op Sinaï.

Dat laat ook de catechismus duidelijk zien. Wanneer hij in de tweede vraag en antwoord ons de diepe zin van het zevende gebod ontsluit: „Dewijl ons lichaam en ziel tempelen des Heiligen Geestes zijn, zo wil Hij, dat wij ze beide zuiver en heilig bewaren; daarom verbiedt Hij alle onkuise daden, gebaren, woorden, gedachten, lusten en wat de mens daartoe trekken kan” — dan is dat nieuwtestamentisch licht. De teksten die de catechismus hier ten bewijze aanvoert, zijn alle aan het nieuwe testament ontleend. Hier bereikt het onderwijs van onze hoogste Profeet en Leraar een hoogte, die de kerk vóór de komst van Christus nimmer heeft gekend.

Het stond er, gemeente, toen de HEERE zijn volk uit Egypte leidde, met het huwelijksleven in de wereld en ook in Israël niet zo best voor. Het was met de bruiloft van Adam en Eva zo mooi begonnen: één man en één vrouw, door de HEERE tot een twee-éénheid gemaakt. Een heilige instelling van God. Dat wij trouwen, berust, zoals het huwelijksformulier het zo mooi zegt, niet op het goeddunken van het schepsel, maar op het welbehagen van God onze Schepper. En wanneer de schrijver van het boek Genesis van die bruiloft van Adam en Eva verhaalt, dan zegt hij: „daar komt nu het huwelijk vandaan, „Daarom zal de man zijn vader en zijn moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen en die twee zullen tot één vlees zijn”. Gen. 3 : 24.

Maar door de zonde hebben de mensen deze heilige ordening Gods niet gehouden. Reeds Lamech nam zich twee vrouwen: Ada en Zilla. Gen. 4 : 19. En deze veelwijverij werd zelfs in de kringen van Gods vrienden gevonden. We vinden onder hen toestanden, die voor ons christelijk gevoel vreemd en stuitend zijn. Wij zouden ons niet meer kunnen voorstellen dat zoiets vandaag in de kerk gebeurde. Abraham en Sara blijven kinderloos. En dan zegt Sara tot Abraham: je moet mijn slavin Hagar, de egyptische, maar tot vrouw nemen. Haar zoon zal mijn zoon zijn. Later lezen we van Jakob dat hij ook twee vrouwen heeft: Lea en Rachel. En bovendien heeft hij nog van ieder van deze vrouwen een slavin als bijvrouw: van Lea Zilpa en van Rachel Bilha. Wij denken daar weinig aan, maar de twaalf zonen van Jakob en zijn ene dochter zijn uit vier vrouwen geboren. De honderdvierenveertigduizend, het volle getal van de verkorenen uit Israël, die straks binnegaan in de stad Gods, twaalf duizend uit elke stam, vinden daar hun oorsprong. Openb. 7-8. Daar komt nog bij dat Rachel en Lea zusters waren. En zo'n huwelijk van twee zusters met één man werd door de HEERE later in de wet verboden. In Jakobs huis lezen we in de Schrift de stuitende geschiedenis van Juda en Tamar. Gen. 38. Dat deze laatste de rol speelt van de publieke vrouw en dat Juda, onwetende dat hij met zijn eigen schoondochter te doen heeft, met haar gemeenschap heeft. We gaan verder. Mozes trouwt in het land van Midian een half heidense vrouw: Zippora. Als zo iemand vandaag kerkelijke huwelijksbevestiging zou aanvragen werd dat subiet geweigerd. Hij heeft er ook last genoeg van gehad. Wat heeft die vrouw er zich met hand en tand tegen verzet, dat de tweede zoon uit dat huwelijk zou worden besneden. De HEERE zelf moest er aan te pas komen dat die besnijdenis toch doorgang vond. Exodus 4.

En deze zelfde Mozes sloot in de woestijn nog een tweede huwelijk en nog wel met een vrouw van heidense afkomst, een Koesjietische, een zwarte. En wanneer Mirjam en Aäron verwijten maken, dan neemt de HEERE het voor Mozes op en Mirjam wordt met meelzaamheid gestraft. Num. 12.

En nu heb ik u de ergste dingen nog niet eens verteld. Israël had meer dan vierhonderd jaar in Egypte geleefd. En daar in Egypte was het heidense leven niet aan hen voorbijgegaan. Een vreselijk leven. Diep gezonken niet alleen in afgodendienst, maar ook in zedeloosheid. Bloedschande was er tot in de hoogste kringen, onder de farao's, aan de orde van de dag. Evenals huwelijken tussen vader en dochter, moeder en zoon, tussen andere bloedverwanten, homosexualiteit, onkuise handelingen tussen mensen en dieren. Het was niet voor niets dat in de Wet van Mozes deze dingen met name worden genoemd. Israël had al deze dingen in Egypte gezien. Het was er door beïnvloed en het was er mee besmet.

Zó was de toestand van Israël toen het volk daar bij Horeb was. Op het gebied van het leven van man en vrouw één grote verwording. En daar kan men maar aan zien wat een grote genade dat was, dat de HEERE met dat volk wilde te doen hebben. Dat de HEERE ze uit dat vuile Egypte uithaalde en zeide: En nu zijt ge ondanks alles toch Mijn volk. Ik heb u lief. Ik heb u uit alle volkeren uitverkoren om Mijn volk te zijn.

En toen heeft de HEERE aan dat volk zijn Wet gegeven. Het belangrijkste daarin was — ja, als ik die vraag nu eens zou laten beantwoorden net als op de catechisatie: Wat

was het belangrijkste in de Wet, die de HEERE aan Israël door Mozes gaf?, dan zou ik vast het antwoord krijgen: de tien geboden. Maar zo is het niet. Het belangrijkste in de Wet — wilt u dat vooral goed onthouden? — was de tabernakel met de priesterschap en de dienst der verzoening: het offerbloed en de vergeving der zonden.

Dat is, gemeente, nog het belangrijkste in de gemeente van Christus. De doop, en de vergeving der zonden. Dat moeten we maar nooit vergeten in de kerk. Dat is de hoofdzaak, dat God ons om het bloed van Christus de zonde vergeeft. Dat staat vast. Dat doet de HEERE zo zeker als we gedoopt zijn. Hij heeft ons, boze, verkeerde, tot alle kwaad geneigde mensen tot zijn kinderen aangenomen. Zo vast als twee keer vier is.

Aangenomen om ons al onze zonden niet toe te rekenen. Maar dan leert Hij ons ook door zijn Heilige Geest in een nieuw leven wandelen. Hij doet dat door de Heilige Geest. Opstaan tot een nieuw leven. Ook om niet meer te wandelen „in slaapkamers en ontuchtigheden”.

Zo deed de HEERE ook met Israël.

Toen Hij het bracht onder het juk der Wet. Toen heeft de HEERE orde op zaken gesteld. Een grondslag gelegd voor een nieuwe wereld.

Dat betekent wel die uitdrukking in de Schrift „van de grondlegging der wereld”. Dat ziet wel niet op de schepping van hemel en aarde, maar op wat de HEERE deed toen Hij met Israël het Horeb-verbond sloot. Toen legde de HEERE de grond, het fundament voor een nieuwe, verlore wereld.

En nu moet u er eens goed op letten hoe de HEERE dat deed.

Hij ging daarbij te werk als een zeer wijs dokter. Wanneer iemand door een ongeval levensgevaarlijk is gewond, dan pakt een wijs dokter niet alles tegelijk aan, maar dan legt hij eerst een noodverband. En als dan straks de eigenlijke behandeling begint, opereert de chirurg niet alles tegelijk, maar éerst dit en dan dat. Anders zou de patiënt sterven. En dat is nu juist de bedoeling niet. De patiënt moet leven. En zo deed de HEERE met Israël. Hij wilde Israël niet laten sterven, maar laten leven. Dat was nu juist zijn naam: de HEERE, Jahweh, de God die lééft en aan zijn volk het leven gééft.

De HEERE deed niet alles ineens.

De HEERE heeft eerst een noodverband aangelegd.

En Hij begon met de ergste uitwassen der zonde af te snijden. Daarvoor was de Sinaï-wet.

De HEERE zei: Gij zult niet echtbreken. Eens getrouwd, zei de HEERE, blijft getrouwd. En in Deuteronomium 5: Gij zult geen overspel doen. Geen gemeenschap met de vrouw van uw naaste. Dat zei God in het zevende gebod.

En daardoor werd aan de zonde paal en perk gezet.

En verder heeft de HEERE in de Wet van Mozes allerlei nog ergere dingen, die ze in Egypte geleerd hadden en die ook voorkwamen in het land waar ze heen trokken, de pas afgesneden. Lev. 18 : 1-4.

De HEERE verbood kort en goed de z.g. knapenliefde en onzedelijkheid met dieren. Lev. 18 : 22-30, Lev. 20 : 13, Ex. 22 : 19.

Dat is ook een kant van de Wet. De HEERE leerde Israël niet alleen de gruwelen, die zij in Egypte gezien hadden te vergeten, maar Hij waarschuwde hen ook bij voorbaat tegen de gruwelen, die bedreven werden in het land, waar zij naar toe trokken Lev. 18 : 1-5.

En de HEERE was op dit punt onverbidde-lijk. Daar stelde Hij de doodstraf op. Evenals op de hoererij. En op echtbreuk. En overspel. Lev. 19 : 29, Deut. 23 : 17. Wie zich daaraan bezondigden moesten beiden worden gedood. Lev. 20 : 10, Deut. 22 : 22.

Ook heeft de HEERE die heidense bloedschande verboden. Gemeenschap tussen ouders en kinderen, broers en zusters, en dergelijke heeft de HEERE verboden. Ook tussen een zoon en zijn stiefzuster. Lev. 18 : 1-18, Deut. 22 : 30, Lev. 20 : 11.

Zo zou ik nog wel een poosje kunnen door- gaan. Maar dit is genoeg.

Het was een noodverband.

Een eerste begin.

Want de HEERE heeft heel wat andere din-

gen geduld. In de Wet werd het niet verboden om meer dan één vrouw te hebben. En dat kwam dan ook in Israël nog wel voor zonder dat de HEERE dat bestrafte.

Denk maar eens aan Elkana met Hanna en Peninna. Aan Saul met zijn vele vrouwen. Aan David met zijn vrouwen en bijvrouwen. En dan moet u er eens op letten hoe de HEERE dat duldde. Wij spreken altoos van Davids zonde met Bathseba. Maar de Schrift spreekt altijd over wat David gedaan, misdaan heeft aan Uriah, de Hethiet. Het accent ligt niet zo zeer op het feit dat David er een zoveelste vrouw bijnaam, maar dat hij als de rijke man in Nathans gelijkens, als man met een hele harem, zijn buurman zijn enig ooilam ontstal. Ja, je leest niet zonder verbazing, dat Nathan zelfs zegt: „Ik heb u gezalfd tot Koning over Israël en u gered uit de macht van Saul. Ik heb u gegeven het huis van uw heer en de vrouwen van uw heer in uw schoot. Ik heb u gegeven het huis van Israël en Juda — en indien u dat te weinig geweest was, dan had Ik u nog wel meer gegeven. . . .” II Sam. 12. Het is alsof de HEERE zegt: als ge er nu nog een vrouw bijgenomen had. . . .

En in wat een ons vreemd geworden wereld komen we als we in I Koningen 1 lezen dat Davids knechten de oude koning niet alleen de raad geven een jong meisje in zijn schoot te doen slapen, omdat hij het anders niet meer warm kreeg, maar dat ook die raad nog wordt opgevolgd óók. Het meisje dat deze dienst verrichte wordt nog met naam en toenaam genoemd: Abisag, de Sunamietische.

En denk dan eens aan Salomo. . . .

Bovendien heeft de HEERE in de Wet van Mozes aan de Joden onder bepaalde omstandigheden toegestaan, vanwege de hardigheid hunner harten, hun vrouwen te verstoten en haar in dat geval een scheidbrief te geven.

De HEERE verbood de echtscheiding niet, maar liet die toe. Alleen: hij regelde haar in de Wet om de echtscheiding althans nog in ordelijke banen te houden. Deut. 22 : 13 v.v.

De HEERE was met Israël zo geduldig.

Hij begon met een noodverband: de Wet.

Gij zult niet echtbreken.

En gij zult geen overspel doen.

Maar onder dat noodverband is het genezingsproces begonnen. Reeds voor de komst van Christus. Daar moet u het Hooglied maar eens op nalezen. Een verzameling van de prachtigste bruiloftsliederen. Van de schone liefde tussen een bruid en haar bruidegom, een man en zijn vrouw. Zo'n kuis, kostelijk, koninklijk boek vindt je in Israël alleen.

En dan moet je eens lezen het Spreukenboek. Hoe de wijzen uit Israël anderen uit de Wet van Mozes hebben geleerd. Want in het Spreukenboek vindt u de heerlijkheid der Wet. De wijzen in Israël hebben aan de Wet hun oor te luisteren gelegd. En het evangelisch hart der Wet horen kloppen. Ik denk aan Spreuken 5. Waar een „vader” zijn „zoon” waarschuwt tegen de vreemde vrouw.

Moet ge eens horen:

Drink water uit uw eigen regenbak
en welwater uit uw eigen bornput.
Moeten uw bronnen op straat

overstromen?

Uw waterbeken op de pleinen?

Zij moeten voor u alleen zijn

niet voor vreemden nevens u.

Uw bron zij gezegend

Verheug u over de vrouw uwer jeugd.

Een lieflijke hinde,

een bekoorlijke ree. . . .

De wet van Mozes heeft genezend gewerkt.

Denk maar eens: hoe de lof der vrouw bezongen wordt in de Spreuken: „Huis en have is een erfdeel der vaderen, maar een verstandige vrouw is van de HEERE” Spr. 19 : 14.

Denk eens aan dat kostelijke lied op de goede huisvrouw en huismoeder in Spreuken 31. Haar lamp gaat des nachts niet uit. . . . Zij vreest voor haar huis niet ten tijde van de sneeuw, want heel haar gezin is van een dubbel stel kleren voorzien. Haar kinderen prijzen haar welgelukzalig. Ook haar man: Veer dochters hebben deugdelijk gehandeld, maar gij gaat allen te boven.

Denk aan het onderwijs der profeten.

De Wet van Mozes was heerlijk.

Het evangelie van Christus nog beter.

De Wet is door Mozes gegeven, ook voor het

huwelijk, genade en waarheid zijn door Jezus Christus geworden. Joh. 1 : 17.

De Wet zei: Gij zult niet echtbreken en gij zult geen overspel doen. Ex. 20, Deut. 5. Kostelijk.

Maar Christus zegt: Gij hebt gehoord dat er gezegd is: Gij zult niet echtbreken. Maar Ik zeg u: Een ieder, die maar naar een vrouw kijkt om haar te begeren, heeft in zijn hart reeds overspel met haar gepleegd.

De Wet duldde het nog dat een man met meer dan één vrouw tegelijk getrouwd was.

Maar Christus zegt: „één man en één vrouw”. En in de christelijke gemeente om te beginnen geen man in de ouderlingenbank die méér dan één vrouw heeft: éner vrouwe man. 1 Tim. 3.

De Wet duldde nog echtscheiding en scheidbrief.

Maar Christus zegt: Mozes heeft vanwege de hardigheid uwer harten u toegelaten uw vrouw heen te zenden. Maar van de beginne is het also niet geweest. Matth. 19.

De Wet zegt: Gij zult niet echtbreken en Gij zult geen overspel doen.

Maar het evangelie zegt: Gij mannen, hebt uw eigen vrouwen lief gelijk ook Christus de gemeente, liefgehad heeft, en heeft zich voor haar overgegeven. En: „Vrouwen, weest aan Uw man onderdanig als aan de Here” Efeze 5.

Waarlijk de Wet was schoon.

De Wet, die kostelijke Wet van Horeb is door niemand minder dan Mozes gegeven.

Maar het evangelie is rijker.

Genade en Waarheid zijn door Jezus Christus geworden.

Toen Hij begon te leren waren genade en waarheid op zijn lippen uitgestort. En uit zijn volheid, want de volheid van Gods genadegaven woont in Hem lichamelijk (Col.), uit zijn volheid hebben wij allen ontvangen. De éne genadegave vóór, de andere na. Ook voor ons leven als man en vrouw, als jongen en als meisje. God plaatste door Mozes zijn diepgezonden volk onder de tucht der Wet.

Een noodverband.

Maar op de lippen van de Heere Jezus Christus is genade en waarheid, het evangelie ook voor man en vrouw, voor onze jongens en meisjes, voor verloofden en gehuwden.

Als een israëlitische jongen maar een israëlitisch meisje trouwde was aan de Wet volstaan.

Het evangelie grijpt hoger.

Het evangelie zegt: Trouw in de Here.

Dat betekent: je bent niet klaar om een meisje te trouwen als haar naam maar staat in het kaartsysteem van de kerk. Ze moet de HEERE vrezan.

De Wet zegt: Geen echtbreuk, geen overspel.

Maar het evangelie zegt: Gij zijt duur gekocht! Zo verheerlijk dan God in uw lichaam en in uw ziel welke Godes zijn. 1 Cor. 6.

Heb uw vrouw lief als Christus de gemeente liefgehad heeft. Dat betekent, broeders, dat zelfs al zou uw vrouw u ontrouw zijn geweest — O bid God dat zo iets vreselijk niet gebeurt, nóóit — maar zelfs in dat geval dat het eerste werk niet is: een goede advocaat zoeken om er zo spoedig mogelijk af te komen, maar denken aan uw en haar Goede Advocaat, de Here Jezus: „Mannen hebt uw vrouwen lief, gelijk Christus de gemeente liefgehad heeft en heeft zich” — hoor!, hoor! — „heeft zich voor haar overgegeven om haar te heiligen door haar te reinigen door het waterbad met het woord en zo zelf de gemeente voor Zich te plaatsen, stralend, zonder vlek of rimpel of iets dergelijks zodat zij heilig is en onberispelijk”. Ef. 5 de verzen 25-28.

Om haar als bruid te werven
Kwam Hij ten hemel af.
die voor voor haarte sterven
aan haar het leven gaf.

Amen.

G. V.

1) In verband met onze onlangs gegeven artikelen over de sabbat en andere over: „Gij hebt gehoord dat tot de ouden gezegd is”, die we nog hopen te plaatsen, volgt hier een artikel over het zevende gebod. Een preek over Zondag 38. De vorm van de preek is ook bijgehouden.

PERSSCHOUW

Nabetrachting over de verkiezingen

In het Geref. Kerkblad van Overijssel en Gelderland gaf dr B. Jongeling de volgende „nabetrachting” op de verkiezingen.

Zo is dan het Nederlandse volk weer ter stembus geweest ter verkiezing van een deel van de Staten-Generaal. Het is de mensen weer erg gemakkelijk gemaakt. Men kon zo maar zijn stem uitbrengen op de partij zijner voorkeur: de namen stonden erboven. In het verleden, toen men nog streed over al-of-niet-invoering van het algemeen stemrecht, werden beweringen gedaan van deze orde: de gehele natie is mondig, ieder moet gelegenheid hebben zich te doen gelden, ieder moet recht van meespreken hebben in de zaken des lands en daarom moet niemand van stemming uitgesloten worden.

Maar de mondige natie is inmiddels weer aardig onmondig verklaard. Het kan aan de mensen niet meer toevertrouwd worden zich van te voren goed te bedenken, om dan in het stemhokje te weten: dáár moet ik wezen, dié man moet ik hebben. Neen, men behoeft maar de naam van de partij zijner voorkeur op te zoeken en men is er: een kind kan de was doen!

Het is overigens niet verplicht een naam te plaatsen boven een ingediende reeks van namen van kandidaten. Men kan het doen, men kan het ook laten. Maar geen der politieke partijen schijnt de moed te kunnen opbrengen het te laten. En zo werken zij allen de gedachte in de hand, niet maar dat men op een partij stemt, doch ook de gedachte dat de leden van de Staten-Generaal partij-vertegenwoordigers zijn. In de Grondwet staat: De Staten-Generaal vertegenwoordigen het gehele Nederlandse volk. Die Grondwetsbepaling is destijds, bij de geboorte van het Koninkrijk der Nederlanden, gemaakt, omdat voorheen, de Staten-Generaal samengesteld werden uit vertegenwoordigers van de verschillende provinciën, die eigenlijk evenzovele aparte zelfstandige staatjes vormden. De vertegenwoordigers vertegenwoordigden hun Provincie, en niet het gehele volk. Maar toen het Koninkrijk der Nederlanden geboren werd heeft men gezegd en vastgelegd: Nu vertegenwoordigen de Staten-Generaal niet meer de verschillende provincies, nu vertegenwoordigen zij het gehele Nederlandse volk. Daarom is het ook zaak dat iedere volksvertegenwoordiger zich volksvertegenwoordiger weet. Elk lid van de Staten-Generaal vertegenwoordigt voor zijn deel het Nederlandse volk en elk lid heeft het belang van het volk te zoeken en de opbouw van het gehele nationale leven. Niet het belang van een groep, maar het belang van het geheel. Hoe men ook moge denken over het verplichte lidmaatschap der boeren van het landbouwschap, het is staatkundig niet juist dat een speciale boerenvertegenwoordiging haar intrede doet in de Tweede Kamer.

Men vertegenwoordigt in de Staten-Generaal dus ook niet een partij, al kan men dat herhaaldelijk in de kranten lezen. Men vertegenwoordigt het Nederlandse volk. En dan heeft de ene vertegenwoordiger dit principiële inzicht in wat het waarachtig belang des volks dient, de andere dat. De een zal, op grond van zijn principiële inzicht, bij deze partij aangesloten zijn, de andere bij dié. En de partij is een organisatie, die werkzaam is tot bestudering van die beginselen, tot toepassing daarvan op de actuele vraagstukken, tot verbreiding daarvan onder het volk. De partij organiseert ook het verzamelen van handtekeningen onder de staatsburgers, die immers de vrijheid hebben namen in te dienen van mannen voor de verkiezingslijst. Maar men vertegenwoordigt in de Staten-Generaal geen partij. Daarom moest men in de kranten niet kunnen lezen: Meneer A. zit in de Kamer voor partij X.

Het is in ons staatkundig stelsel zo, dat stemmen uitgebracht op no. 1 van een groep namen, óók geldig zijn voor de volgende namen van die groep. Aangenomen eenmaal het stelsel van evenredige vertegenwoordiging is dat wel haast onvermijdelijk. Ik zou tenminste niet weten hoe het anders moest. Toch blijft de mogelijkheid openstaan een voorkeurstem uit te brengen. En wanneer de man van de voorkeurstemmen de kiesdeler haalt dan wordt hij gekozen verklaard.

Nu heb ik wel eens horen verluiden, dat een partij — die dus de man op een lagere plaats heeft gezet — weinig bereid is 'n zo gekozen vertegenwoordiger te aanvaarden en hem min of meer noopt om voor zijn zetel te bedanken, opdat dan de verkozen-verklaring verloopt volgens het door de partij opgestelde rijtje. Dat moest eigenlijk niet mogen. Het stelsel der evenredige vertegenwoordiging brengt al met zich mee, dat de personen schuil gaan achter de partijen. De gelegenheid om een voorkeurstem uit te brengen is daarop nog enigszins een rem, een correctie. Maar als een partij dat dan weer gaat

doorkruisen, dan blijft de partijmacht overheersen en dan is een stuk van de kiesvrijheid verdwenen. Men roemt de democratie, de invloed van het volk op de regering, men roemt het algemeen stemrecht, maar als dan het volk duidelijk voorkeur geeft aan een bepaald persoon, dan zegt de partij: neen, dat mag niet.

De partijmacht is zeer groot, en vooral de macht van de partijbesturen — of hoe dat dan ook heten mag: comité, raad — de partijbesturen gaan ook weer een grote rol spelen bij de kabinetsformatie. Het samenspel van regering en volk, van regering en volksvertegenwoordiging, van informateur en kamerfracties, van kabinetsformateur en ministeriële personen, is veelszins ontaard in een touwtrekken der partijen (lees: partijbesturen). En straks leest men dan in de krant dat meneer X zitting neemt in het ministerie voor dié partij. En dát is nog veel minder waar dan dat meneer X kamerlid wordt voor dié partij.

Het algemeen stemrecht brengt momenteel met zich mee dat iedere stemgerechtigde verplicht is ter stembus op te komen. Men is niet verplicht een stem uit te brengen, maar men is wel verplicht zich te melden. En ik meen een bericht gelezen te hebben waarin stond dat men niet-opkomen strenger wil gaan bestraffen.

Deze verplichting zit echter niet natuurlijkerwijs in het algemeen stemrecht opgesloten. Wanneer er algemeen stemrecht is, dan houdt dat nog niet vanzelfsprekend in dat ieder van dat recht gebruik moet maken of ook dat ieder zich ter stembus moet melden. Er is een brede massa die weinig of geen politieke interesse, laat staan politiek inzicht, heeft. Toch moet het gehele volk, als mondige natie, opkomen. En dan brengt men ook veelal een stem uit. Velen dergenen, die zonder opkomstplicht rustig thuis zouden blijven, komen nu wel de een of de ander stemmen.

Destijds heeft minister Beel eens voorgesteld de opkomstplicht af te schaffen. Maar daar waren vrijwel alle fracties tegen gekant. Waren ze bang een brede zoom van stemmers te verliezen? Het is niet onmogelijk dat het resultaat van de verkiezingen er heel anders uit zou zien wanneer de opkomstplicht niet bestond. En dán zou men toch veel meer hebben een uitspraak van wat men zou kunnen noemen: de politieke natie, al bleef er natuurlijk ruimte voor opwekking en zelfs voor ophitsing, om toch ter stembus te gaan.

Aan het bijbrengen van waarachtig politiek inzicht is heus nog wel een en ander te doen.

Het is goed aandacht te schenken aan de langzaam voortschrijdende ontaarding van ons staatsbestel. Behalve wat dr J. aanwijst is er nog veel meer te noemen. Prof. Mekkes wees op de bedenkelijke invloed van de vakverenigingen op de politieke partijen en via deze op het staatsbestuur. Er is ook te noemen de langzaam doorwerkende verandering van de verhouding tussen de ministers en de koning. Al meer wordt de idee van de volkssoevereiniteit verworpt in ons staatsbestel. En volkssoevereiniteit slaat steeds om in de dictatuur. Napoleon was kind van de revolutie! En is de dictatuur in Rusland iets anders?

C. V.

Zondagsarbeid

In het Kerkblad van de Geref. Kerk van Maastricht stond het volgende artikel onder bovenstaande titel: Het was ondertekend M(aat)k(amp).

Onder de titel „Werken op Zondag” is door de Commissie Opvoering Productiviteit van de Sociaal Economische Raad een rapport gepubliceerd inzake de uitkomsten van een onderzoek naar meningen van ploegenarbeiders over zondagsarbeid.

De arbeiders en hun gezinnen hebben een grote hekel aan de zondagsarbeid. Het ergst van alles vinden ze de zondagmiddagdienst. Hun afkeer berust echter voor het grootste deel op sociale motieven. Religieuze bezwaren worden veel minder gevoeld. Wat van kerkelijke zijde wel tegen zondagsarbeid is aangevoerd, blijkt minder steekhoudend te zijn dan lang gedacht is.

Het feit, dat veertig procent van de vrijetijdsactiviteiten op zondag specifiek aan de zondag is gebonden, is een belangrijker reden voor de grootst mogelijke beperking van de zondagsarbeid dan de theologische motieven, aldus het rapport.

Dat de kortere werktijden een groeiende zondagsarbeid in de hand hebben gewerkt is een opvallende ervaring van de rapporteurs. Men heeft bevonden, dat veertig procent van alle zondagsactiviteiten — zoals kerkgang, bezoek van sportmanifestaties — niet verplaatsbaar waren naar de werkweek. Maar voor 46 procent van de vrijetijdsbesteding — zoals bezoek aan strand, bioscoop, spelen met de kinderen — bleek dat wel het geval.

Van schadelijke gevolgen van de zondagsarbeid op sociaal gebied is de rapporteurs niets

gebleken. Wel ondervond men dat de arbeiders zich in het algemeen generen om zondags te gaan werken, omdat ze zich in feite erdoor buiten de maatschappij gesteld voelen.

Het rapport doet enkele aanbevelingen om die discriminatie op te heffen. Men wil de arbeidersplanning zo inrichten, dat de vrije tijd zoveel mogelijk gelijk in het weekend valt, in welk verband de vrije zaterdag extra mogelijkheden biedt. Dan wil men de gezinnen van continu-arbeiders helpen bij het vinden van tijdpassering op door-de-weekse vrije dagen en ten slotte wil men begintijden van manifestaties op zondag meer aanpassen dan voorheen.

205 personen werden ondervraagd: 80 rooms-katholieken, 75 protestanten (merendeels hervormden), 29 „gemengd gehuwden” en 21 buitenkerkelijken.

Aldus een bericht, dat wij aantreffen in Documentatie van 10 januari 1963. Het volledige rapport hebben wij niet gelezen, doch als het uittreksel waarheid bevat, is het maar een wonderlijk rapport.

Om te beginnen bij de „ondervraagden”: 40 procent rooms-katholieken: Kunnen wij van hen wel een zuiver oordeel verwachten over de zondagsrust en zondagsheiliging. Hier in het Zuiden merkt men wel, dat hiervan geen sprake is. Alle soorten manifestaties, om dit zomaar eens te noemen, worden juist op zondag gehouden. Fabrieken, die des zondags stilliggen (voor reparaties enz.!) beleggen vergaderingen voor het personeel, zoals pensioenfondsen enz. juist op zondag; sport, carnavalsoptochten, kermissen gaan vrolijk door... op zondag. De scheiding van de natuur- en genadeleer van de r.k. kerk werkt wel heel erg door.

In de tweede plaats zijn ondervraagd: 75 protestanten, (bijna 38%), merendeels hervormden. Merken we bij hen in het algemeen veel van zondagsheiliging? Verder 15% „gemengd gehuwden” en nog wat buitenkerkelijken. Ik zou de rapporteurs willen vragen: Heeft U zo wel een zuiver beeld gekregen van het oordeel in alle lagen der bevolking? Het lijkt meer op een willekeurige greep. Wat kunnen 205 mensen beweren, om tot een oordeel te komen, dat voorgelegd zal worden aan de Sociaal-Economische Raad? Als men in Nederland zó moet komen tot bevoegd oordelen, tot besluiten, die misschien ver strekken, waar is dan het einde?

Ik noemde het een wonderlijk rapport. Want er staan ronduit dwaasheden in. Om maar iets te noemen: Veertig procent van de vrijetijdsactiviteiten zou specifiek aan de zondag gebonden zijn. Waarom? En dan nog, waarom is dit een belangrijker argument dan de theologische? Wie zou deze dwaze zin hebben uitgevonden. Sinds wanneer geldt het Woord van God als een theologisch argument? Sinds wanneer kunnen wij de geboden des Heren opzij zetten terwille van specifiek aan de zondag gebonden activiteiten? Zouden de rapporteurs eerst niet eens hun licht willen opsteken in de christelijke kerken? Als men dan een rapport wil maken, hetgeen op zichzelf toe te juichen is, daarom dan geen grotere spreiding? Als men spreekt over wat van kerkelijke zijde is aangevoerd tegen de zondagsarbeid, zou ik dan eens mogen weten, welke „kerkelijke zijde” men dan bedoelt?

Tenslotte nog één wonderlijke zin: Men heeft bevonden, dat 40% van alle zondagsactiviteiten — zoals kerkgang — bezoeken aan sportmanifestaties — niet verplaatsbaar waren naar de werkweek. Hier zet men de zaak toch wel helemaal op zijn kop. Want van vele kanten wordt juist vandaag geroepen om verplaatsing van sportmanifestaties naar de vrije zaterdag, om zo de zondag weer terug te brengen tot rustdag. Maar het rapport concludeert zonder blikken of blozen, dat kerkgang op zondag niet terug te brengen is naar de werkweek.

Zo zou ik nog een tijdje door kunnen gaan. Maar de zaak zal U nu wel duidelijk zijn. De rapporteurs zelf geloven niet in een christelijke zondag. Zij noemen de zondag wel rustdag, maar niet in schriftuurlijke zin, en dan krijgen we natuurlijk de spraakverwarring.

Overigens zou het zijn nut hebben om tegenover een dergelijk rapport kerkelijke stemmen in het geweer te roepen. Om via onze persorganen ernstig te waarschuwen tegen een dergelijk humanistisch rapport, dat niet alleen valse ondergronden heeft, maar dat bovendien NIETS zegt, een verkeerd beeld geeft, de waarheid verdraait en waarover straks dure hoofden dagen zullen vergaderen.

Men zij op zijn hoede!

Inderdaad we moeten op onze hoede zijn. De zondag is een groot en kostbaar geschenk van God.

In de tijd van de eerste christelijke kerken kende men geen „Zondag”. Toen moesten de kerkdiensten vóór en ná zonsondergang worden gehouden. God heeft het zo geleid dat we een dag van rust kregen om „met de gemeente samen te komen”. Laten we die dag door een slordige, zelfzuchtige zondagsviering niet verspelen bij God en de mensen.

C. V.

Over de „Dopperkerk” in Zuid-Afrika

Nu in onze kringen, vooral in verband met de zending onzer kerken onder de Zulu's in Zuid-Afrika nog al eens over de „Dopperkerk” daar wordt gesproken geef ik hier door wat ds Kurpershoek over deze kerk in de Kerkbode van Noord-Holland schreef.

1. Bekend, en onloochenbaar is de correspondentie tussen Die Geref. Kerke in S.A. en de Syn. Geref. Kerken.
2. Maar een uitspraak over de Schriftuurlijkheid en confessionaliteit van de „Vervangingsformule” hebben Die Geref. Kerke nooit gedaan. Deze is wél gevallen op de Geref. Oecumenische Synode te Grand Rapids in 1949. De afgevaardigden van Die Geref. Kerke hebben daar vóórgestemd wat de Synode goedkeurde, onder uitdrukkelijk beding, dat „die Verklaring (d.i. de Vervangingsformule, W.L.K.) daardoor nie bindend is vir die Algemene Sinode nie”. (Handelinge 30e Sinodale Vergadering van Die Geref. Kerke in Suid-Afrika, 1949, art. 25, 106 en 181).
3. Dit is niet meer dan een bewering zonder enige grond. Ik zal zonder meer de feitelijke gang van zaken vermelden.

In de Handeling 1952, pag. 162 wordt in verband met een verzoek tot verregaande revisie van de K.O., gedaan door de Syn. Geref. Kerken, door de Synode uitgesproken, „dat ons Kerk geen dringende behoefte gevoelt aan revisie nie”. Toch wordt een Commissie benoemd, om te onderzoeken of, en zo ja, hoe de K.O. herzien moet worden.

In 1955 meent deze Commissie, dat herziening nodig is. Een Deputaatschap wordt benoemd, waarbij onder meer bepaald wordt: „alle nodelose afwykings van die Dordtse K.O. moet vermy word”, en: „Wysigings en byvoegings moet weest ooreenkomstig die van die K.O.”. (Handeling 1955, art. 20). In 1958 komt er een herziene K.O. op tafel. Maar zelfs al was die nóg zo hiërarchisch geweest, wat niet het geval was, dan was er tóch geen reden, zo te spreken als de Zendingdeputaten van Friesland en de classis Grootegast doen. Want de Synode besloot het concept te aanvaarden als „n voorlopig goedgekeurde revisie van die Kerkorde” en deze te publiceren, opdat de Kerken zich erover zouden kunnen uitspreken. (Handeling 1958, ar. 252).

En op de Synode van 1961 bleek er zoveel tegenkanting te bestaan, dat de Synode het besluit tot aanvaarding van de voorlopig goedgekeurde revisie HERRIEP. (Acta 1961, art. 186).

Dat zijn de FEITEN. Die ik zo breed aangehaald heb, om zekere onwaarheden te achterhalen. Tevens blijkt, dat de niet-blanke Geref. Kerken voldoende garantie hebben in het aloude art. 31 van de DORDTSE Kerkenorde, die onderhouden wordt door Die Geref. Kerke.

Men merkt: de „Dopperkerk” heeft uitdrukkelijk de „Vervangingsformule” niet bindend verklaard. De synodale kerken hadden die door de Oecumenische synode van Grand Rapids laten goedkeuren. Maar de synode van de „Dopperkerk” nam het bovengenoemde besluit!

C. V.

INGEZONDEN

SCHILDER OVER HET SCHORSEN

Nu in de vrijgemaakte kerken A.D. 1963 geschorst wordt, zal het goed zijn onszelf diep te doordringen van de ernst daarvan.

K. Schilder kan ons daarbij, elf jaren ná zijn verscheiden, onschatbare diensten bewijzen.

In aansluiting op hetgeen Ds. Waagmeester reeds citeerde (zie Opbouw van enkele weken geleden) moge daartoe het volgende dienen:

1. Uit „Reformatie Stemmen” van 14 sept. 1944:

„Want iemand schorsen en afzetten op grond van art. 79-80 K.O., dat is zóó ernstig, zóó „vreeselijk” om een woord van Prof. Grosheide te gebruiken, dat men zich tegenover God en mensen diep schamen moet, als men kort daarop verklaart: Maar beste mensen, dat is toch niet onherroepelijk? Niet onherroepelijk? Maar wat blijft er zoo over van de grondgedachte, waarop de kerk al haar tuchthandelingen baseeren moet, dat n.l. God in den hemel bindt, hetgeen de kerk op aarde bindt? Een kerk, die tuchtigt, moet kunnen en durven verklaren: zoo wil het de Heere; — en als de getuchtigde zich niet bekeert van de in onze schorsingsbul aangewezen en bewezen zonden (alleen daarover mag het gesprek lopen) dan is deze daad een daad Gods, — en dus onherroepelijk. Want

als men daaraan ook maar twijfelt, dan mag men er niet toe over gaan.”

2. Uit „De Reformatie” van 20 juli 1945:

„Schorsen is: den man schuldig verklaren aan een openbare grove zonde, die den bedrijver voor de wereld eerloos maakt en in een gemeen lid der afsnijding waardig is. Een geschorste toelaten tot het avondmaal is daarom dwaasheid, en een bewijs, dat schorsen alsdan geen tucht-, doch een dwangmaatregel is, geen evangelische verlossingsacte, hoogtepunt van den genadedienst der verlossing, en dáárom ook sluitstuk in deel II van den Catechismus, maar een miserabel handigheidje van een meerderheid, die lastige monden stoppen wil, liefst echter met bewaring van de zoogenaamde eenheid, die echter, geïsoleerd van normen, een idool, een afgod is geworden. Geknoei alzoo.”

3. Uit „De Reformatie” — 19 oct. 1946 (Aanhef van een brief aan een syn. dominee, die over kerk-zaken als schorsingen enz. aan K. S. een „vertrouwelijk” schrijven had gezonden):

Kampen, October 1946

Weleerwaarde Heer,
„U schrijft mij een „vertrouwelijk” brief over een zaak, die tenslotte handelt over „openbare” handelingen van een „openbaar” gezag (!) dat tevens „openbaar” aanklager was ten aanzien van beweerde „openbare grove zonden”, die... en wat daar verder volgt. Over zulke zaken behoeft men geen vertrouwelijke brieven te schrijven. Ik zal er ook niet op antwoorden. Wel zal ik U blijven beoordeelen naar Uw openbare werken.”

4. Even verder in dezelfde brief:

„En nu gaat U schuilen in het asyl der formeele ethiek voor particuliere ruzie-tjes: men moet, zegt U, niet „van beide kanten voor 100% gelijk willen hebben”. Maar ik dacht, dat Uw vergadering geen „partij” doch „rechter” wilde zijn. En ik denk, dat met zulke ulevellen-wijsheid uit de formeele burgermans-ethiek iedere „rechter”, die zijn „in naam des Konings” gevelde „vonnissen” aangevochten ziet, zich eruit kan draaien... voor de dommen.”

5. Eveneens uit „De Reformatie” van 19 okt. 1946:

„Nog steeds zijn er velen, die „den Toon” der discussies over de z.g. kerkelijke „tucht” veroordelen. Dat schorsen op grond van art. 79-80 een „toon” voert zóó scherp dat wij ervan huiveren, schijnt men te vergeten. Dat alleen een scherpe reactie past op de openbare zonden van hen die bevelen: doet gij allen in Gods Naam evenals wij, en dat elke niet-scherpe reactie vergeet, en doet vergeten, dat in geding is de pretentie: dat God in den hemel bindt zóó als de Ridderbossen-Grosheides-etc. het op aarde smeeken te doen, dat is al duizendmaal gezegd.”

6. Uit „De Ref.” — 26 oct. 1946:

„Tastte men in het duister, toen men beval den Heere, te bidden voor de „tuchttoefening” op K. S.? Men was toch verzekerd? Is dat niet zoo? Zegt het dan. Maar neemt dan meteen die „tucht” terug. Tucht moet zéker zijn, anders is ze brutale kerkverscheuring.”

7. Uit „De Ref.” — 7 juli 1951 (Aan een jongere tijdgenoot):

„Amice, je loopt allcht kans, nog eens ouderling te worden. Nee, krijg maar geen kleur, want 't zou pas erg zijn, als jij dat zelf dácht, en zei, zonder een kleur te krijgen. Maar mocht het je nog eens gebeuren, heb dan je oogen open voor het gevaar van reactie-verschijnselen op de verdwijning van den staat der machteloosheid. En als je nog eens genoodzaakt zult zijn, te stemmen vóór of tégen een voorstel van tuchttoefening, pas dan op, dat je niet „gevallen” ziet, maar levende mensen. Dat je niet maar „een” zonde „straf” met censuur-schablonen, doch alleen hardnekkigheid in de zonde. Dat je geen fouten, doch verharding neemt als basis voor afhouding van het avondmaal. En dat je niet lijkt op sommige mensen, die zelf fouten maken waarover geen schuldbelijdenis ooit uit hun mond kwam, terwijl ze van een ander schuldbelijdenis vragen tót en mét. Je moet je naaste wel het vuil, maar niet het bloed onder de nagels weghalen, vooral als je eigen nagels ook niet heelemaal schoon zijn.”

8. Uit „De Ref.” — 24 jan. 1948:

„Daarom: als iemand eenige klacht heeft tegen een ander, laat hem die gerust ter

tafel brengen, als het dan moet, en vooral zóó, dat de geest van den klager den klager onderworpen blijft. Anders gaat onze geest met ons op hol, precies zoo als hij met Ridderbos en Grosheide en Berkouwer op hol gegaan is, in 1944. **Maar laat men niet zeggen: we willen een kerk hebben van gelijkgezinden-in-alles. We krijgen geen kerk van wedergeborenen, en geen secte van in alles gelijkgezinden. Maar een vergadering van gelóóvigen."**

9. Uit „De Ref.” — 11 febr. 1950 (na de onderhandelingen van Ds. B. A. Bos met de Haagse Synode):

„Wij hebben nog niemand geschorst, al zijn we wel tot ik weet niet wat geprikkeld. Maar dat kan wel weer overgaan: wie weg wil, moet als weglóóper blijken, en dat gezeur over conflict zoo en zus, hier en daar, neem daar 'n loupe en een actetasch en een beetje zout voor mee, als ge er iets van mocht willen weten. En geloof alleen wat bezézen is, ook wat die conflicten betreft.”

10. Uit „De Ref.” — 4 mrt. 1950 (inzake het heengáán uit onze kerken van Dr. F. L. Bos):

„We zijn blij dat het niet gelukt is, het zoover te krijgen, dat dr Bos is weggezonden. De verantwoordelijkheid ligt nu alleen bij hem.”

11. Uit „De Ref.” — 2 juni 1951 (ter overweging vóór het schorsen):

„Bij elke kerkelijke handeling staat voorop: het vergaderen, het vergáderen, het vergáderen. Bijeenbrengen én bijeenhouden, voor zoover het aan je zelf ligt, van wat God wil hebben samengevoegd op den goeden grondslag van belijden. Als je niet het hééle veld overziet, raak je zóó maar in het slop der secte. Bij het opstellen en bindend verklaren van confessioneele artikelen staat men al voor de reuzentaak, niet minder op te leggen, dan strikt noodzakelijk is. En voor de even zware taak, niet meer op te leggen dan dit strikt noodzakelijke. Het mag ónze schuld niet zijn, als een ander, die in God gelooft, bij ons geen avondmaal vieren kan. Dat moet aan zijn domme of slechte daad en houding liggen, niet aan de onze. Ik ben bang, dat we dit wel eens vergeten.”

12. In hetzelfde nummer:

„Maak in uw ijver tegen de 1944-verrichtingen van — om maar één naam te noemen — prof. Ridderbos geen contra-Ridderbos. Lindeboom ware dan meteen verloochend. Ja zeker, júist op dié manier ware hij verloochend. Hij heeft zijn leven lang gestreden tegen een z.i. verderfelijke leer, maar óók vóór het bijeenhouden van wat op één basis staan wil. En als men zegt: ja maar, ze staan daar niet heelemaal op, dan vraag ik: u dan wel?
Ik houd van vechters.
Maar niet van drijvers.”

Tot zover K. S.

Mogelijk zal deze of gene klagen: „Dit is citatenspel”. Of „Schilder wordt doorgezaagd!”
Laten eventuele klagers echter liever wakker liggen over de **hoofdvraag** voor ons allemaal:

„Moet in de kerken hardop gedankt worden voor het heuglijke feit dat Christus ons verlost van minstens drie mannen des verderfs: Boonstra, v. d. Schaft en v. d. Ziel, ja of nee?”
Want dáárover gáát het!

Sliedrecht.

G. v. Meerkerk.

„JEUGD EN POLITIEK”

Bij het lezen van bovenstaande zal bij menigeen de vraag gesteld worden: Bestaat dat ook al, **jeugd** en politiek? Wij geloven van wel. Zij het dan, dat niet iemand van rond de twintig minister van buitenlandse zaken wordt, toch heeft de jeugd dagelijks met de politiek te maken. Juist in een tijd van materialisme moeten wij politiek bestuderen. Vooral wij, als jeugd van Zijn kerk moeten weten dat niet de materiële welvaart van de persoön in staat als nummer een moet worden gesteld. Nee, maar omdat ook in de politiek wij staan als dienaren van God. Wanneer wij dat ten volle beseffen kunnen wij als jongeren de onderwerpen op de G.P.J.C.'s gaan bestuderen. Met dát als basis zal straks ook het blad Jeugd en Politiek gaan verschijnen. Nogmaals, wij hebben de G.P.J.C.'s niet om daar politieke en Maatschappelijke onderwerpen te bestuderen omdat, zoals de heer J. Schouten het eens zei, wij burgers van de staat zijn. Nee, maar omdat wij leden van Christus kerk zijn.

Het blad zal in de eerste plaats moeten dienen om het onderling contact tussen de G.P.J.C.'s te bevorderen. Er zijn in Nederland nu van die verenigingen in Bergentheim, Bunschoten-Spakenburg, Groningen, Den Haag, Harderwijk, Monster, Utrecht, Wouterswoude, Zwolle en Zwijndrecht. Van verschillende kanten hebben wij mogen vernemen dat er in September ook met

een G.P.J.C. begonnen zal worden. Het doel van de verenigingen hebben wij U reeds uiteengezet, het bestuderen van politieke en maatschappelijke onderwerpen. Er zullen voor het G.P.J.C. werk schetsen worden opgenomen. Verder hebben de volgende personen hun medewerking aan het blad toegezegd. Dhr. A. A. Basoski, dhr. W. G. Beeftink, Ds. D. Berghuis, Ds. M. J. C. Blok, Ds. D. v. Dijk, Ds. K. Drost, dhr. A. F. C. Dubbeldam, Ds. J. Faber, Ds. Joh. Francke, Ds. J. M. Goedhart, Ds. G. A. Hoekstra, dhr. P. Jongeling, Prof. J. Kamphuis, Mr. P. A. C. Schilder, Mr. P. W. Smits, Dr. A. J. Verbrugh. Ds. J. Verkade, Ds. W. G. Visser, Ds. W. G. de Vries, dhr. A. N. de Wolf. De heer van der Ros zal ons op de hoogte houden van hetgeen er in de kamers afspeelt zodat wij ook op de hoogte blijven van de hedendaagse praktische politiek. Het blad zal maandelijks gaan verschijnen en de abonnementsprijs is f 5.— bij vooruitbetaling. Wij vertrouwen dat ook niet-G.P.J.C.-leden zich op dit blad zullen abonneren.

Het zal een leerzaam blad worden. Wij hopen ook vooral praktische politieke vraagstukken te behandelen. Wanneer er ouderen zijn die ons willen helpen kunnen zij dat het beste doen door een abonnement te nemen op ons blad. U kunt zich opgeven door f 5.— te storten op giro-rekening nummer 635877 t.n.v. P. M. de Wit te Vleuten. Mocht U eventueel meer willen weten over het blad, stuurt U dan even een berichtje naar het administratieadres: Adenauerlaan 224, Utrecht.

Wij hopen dat velen zich zullen abonneren op het blad zodat daardoor de G.P.J.C.'s in ons land tot een beter geheel zullen mogen gaan worden en daardoor tot een zegen voor de jeugd van onze kerk.

J. L. v. d. Weij.

KERKNIEUWS

THEOLOGISCHE HOGESCHOOLDAG 1963

De commissie ter voorbereiding van de Theologische Hogeschooldag 1963 brengt u het volgende in herinnering:

De bidstond voor de Theologische Hogeschool wordt gehouden op dinsdag 24 september des avonds 8.00 uur in de Nieuwe Kerk Broederweg 34. In deze dienst des woeds, uitgaande van de raad van De Gereformeerde Kerk te Kampen, hoopt voor te gaan ds W. Scheele te Arnhem.

De Theologische Hogeschooldag 1963 is bepaald op woensdag 25 september. In de te houden samenkomsten zullen spreken: de hoogleraren van de Theologische Hogeschool en voorts: ds C. G. Bos te Zwolle, ds D. Vreugdenhil te Zwolle en ds W. G. de Vries te Helpman (Gr.).

De samenkomsten worden geleid door: ds J. v. Bruggen te Assen, ds D. van Dijk te Groningen, ds J. L. Goris te Wezep, ds A. I. Krijtenburg te Zaamslag, ds J. O. Mulder te Kampen, ds J. van Nieuwkoop te Scheveningen en ds J. A. Vink te Amersfoort.

Mocht u voor de samenkomsten op de schooldag nog geen toegangskarten hebben aangevraagd, wilt u dat dan nu direct even doen? De commissie wil graag weten hoeveel broeders en zusters er ongeveer komen. Dat is voor de organisatie van zo'n dag zeer belangrijk. Wacht u met het aanvragen van kaarten niet tot de laatste dag maar doe het NU. Bericht zenden aan het bureau van de pedel van de Theologische Hogeschool, Broederweg 15, Kampen.

De commissie.

De Vereniging van Gereformeerde Studenten te Amsterdam (V.G.S.A.)

deelt nogmaals mede, dat voor hen die van plan zijn het aanstaande cursusjaar in Amsterdam te gaan studeren, de mogelijkheid bestaat lid te worden van genoemde Vereniging. Voor inlichtingen wende men zich tot de heer G. Schaeffer, Van Speykstraat 69¹¹, Amsterdam-W.

De novitiatstijd vangt aan op 10 september aanstaande.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS

Zullen we weer?

Of het dan niet goed gaat?
Weest gerust: de dankbaarheid overheerst!
Maar... we zijn er nog niet.

We hebben opgemerkt, dat over de afgelopen veertien dagen minder bijdragen zijn binnengekomen dan over enig voorgaande periode.

Of dit ons verontrust?
Helemaal niet.

Een korte adempauze kan geen kwaad. We hebben allemaal vakantie gehad.

Maar... de vakanties zijn nu voorbij. Ieder is weer gaan werken of heeft zijn studie hervat. Hier begint de actie voor het eigen tehuis weer op gang te komen. Er kwamen verschillende verzoeken binnen om voorlichting. Spoedig hopen we er weer op uit te trekk. Toch is dit

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.

H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Tijdelijk adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr. 4, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak.

Dr. W. K. van Dijk, Groningen

P. A. Hekstra, Rotterdam

Dr. D. Holwerda, Zuidhorn

Ds. P. K. Keizer, Groningen

Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven

Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.

Mr. Dr. J. Meulink, Enschede

D. W. L. Milo, Nunspeet

Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht

Drs G. Puchinger, Den Haag

Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden

Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen

Ds. B. Telder, Breda

Ds. G. Visee, Kampen

Ds. C. Vonk, Schiedam

Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam

Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:

Van Lynden van Sandenburglaan 16,

Utrecht. Tel. 030-15450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,

Zeist. Giro 233117.

van ondergeschikt belang. **Het moet van U komen!** Het tehuis heeft Uw bijdragen nodig!

Het gaat nog om een forse ruk voorwaarts. Wanneer iedereen meedoet, inzonderheid de kerken die nog niets of heel weinig bijdroegen, kan het goed worden.

Broeders **diakenen** vergeet de **wees en het kind**, dat door zijn ouders aan zijn lot werd overgelaten of in andere moeilijkheden geraakte, niet. Dit is geen eigen vinding. Wie zijn bijbel goed luisterend leest, zal bemerken, dat het ons daarin vele malen op het hart wordt gebonden **juist** deze te **helpen**. Wanneer wij weigeren te helpen, dan zal de Herder der kudde Zelf voor hen zorgen, doch dan tot onze schande. Lees er Ezechiël 34 maar eens op na.

Broeders en zusters, de jeugdigen inbegrepen, **wij rekenen ook op U!**

Zullen we weer?

We beginnen!

Laat ons dan starten met een **afpraak** te maken. Het is bekend, dat hier en daar plannen worden gemaakt of reeds in uitvoering zijn, ter verfraaiing en aankleding van het tehuis.

Dit is een loffelijk streven. Alleen: het moet doelmatig zijn! Niemand heeft er plezier van wanneer hij of zij straks bemerkt, dat de vele uren arbeid hun doel hebben gemist. Zo zijn, om een voorbeeld te noemen, enkele popen van harte welkom, doch een ieder begrijpt, dat het er niet teveel moeten worden. Wie met een initiatief rondloopt doet er goed aan een **contact** op te nemen met het bureau van de **Stichting**. Hier kan men alle gewenste inlichtingen geven. De kinderen zullen U er straks dankbaar voor zijn.

We organiseren en produceren dus niet in het wilde weg!

Het zal ons een genoegen zijn U in de komende wintermaanden weer zo volledig mogelijk op de hoogte te houden.

Spreken we af het elkaar zo aangenaam mogelijk te maken? In de vreugde van het ontvangen en het geven ontvangt dan ieder zijn zegen!

Verantwoording:

Over de afgelopen veertien dagen werd ontvangen van:

kerken	f 2.396,25
particulieren	„ 1.523,80
	f 3.920,05

Collecten, giften en initiatieven worden gaarne ontvangen resp. op postrekening 52325 en het adres: Beatrixlaan 37, Ede.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij